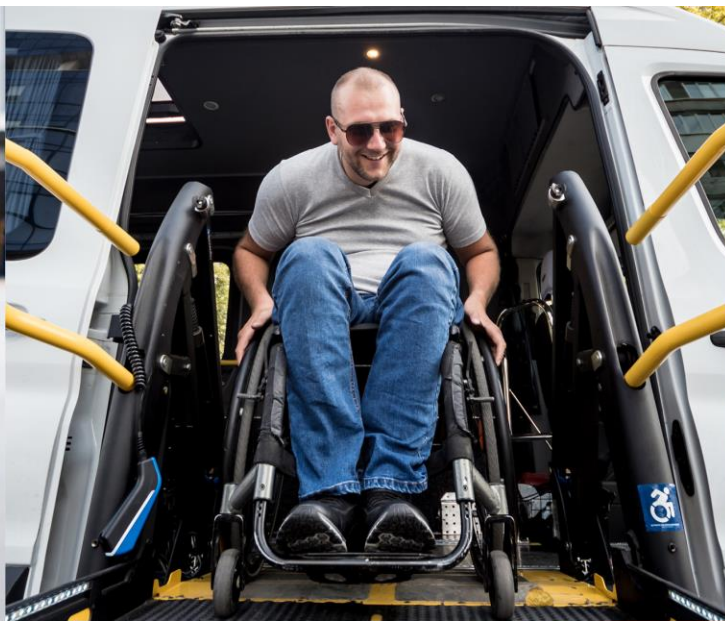

Sinikka Hiekkala, johtaja
Johanna Lehtiö, projektitutkija

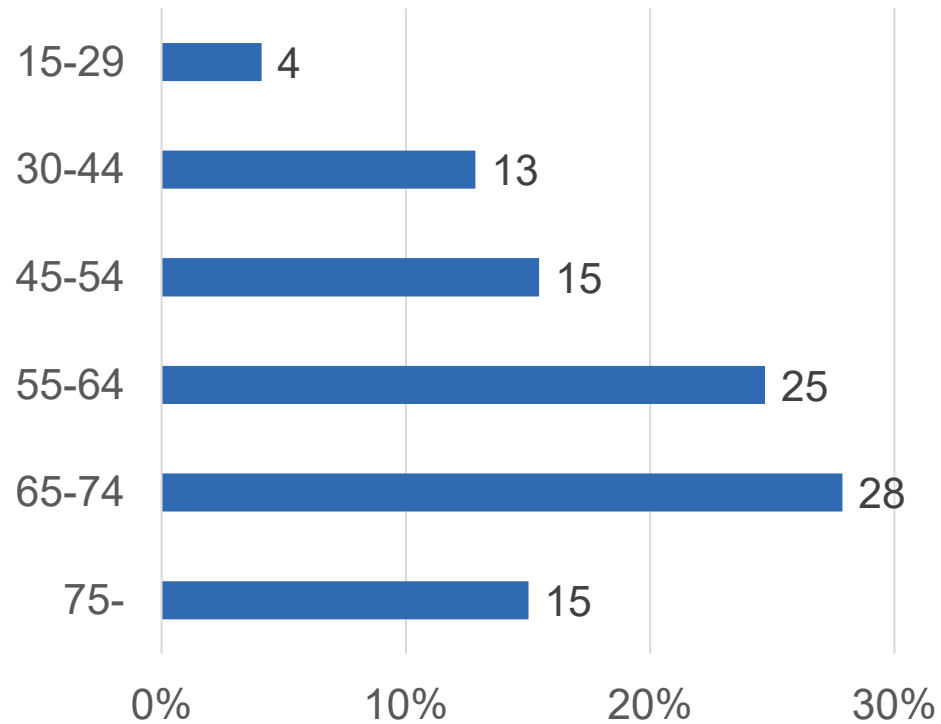
Yleistä

- Invalidiliiton osallisuusbarometrin kohderyhmänä ovat 15 vuotta täyttäneet henkilöt, joilla on liikkumisen esteitä tai toimintarajoitteita
- Ensimmäinen osallisuusbarometri toteutettiin vuonna 2023, jolloin vastauksia saatiin 1136
- Toinen osallisuusbarometri toteutettiin sähköisenä kyselynä lokamarraskuussa 2025, ja siihen oli mahdollista vastata suomeksi, ruotsiksi tai englanniksi
- Vuonna 2025 vastauksia saatiin yhteensä 1624
- Kyselyn täytti itsenäisesti 91 %, läheisen kanssa 6 % ja avustajan kanssa 3 % vastaajista

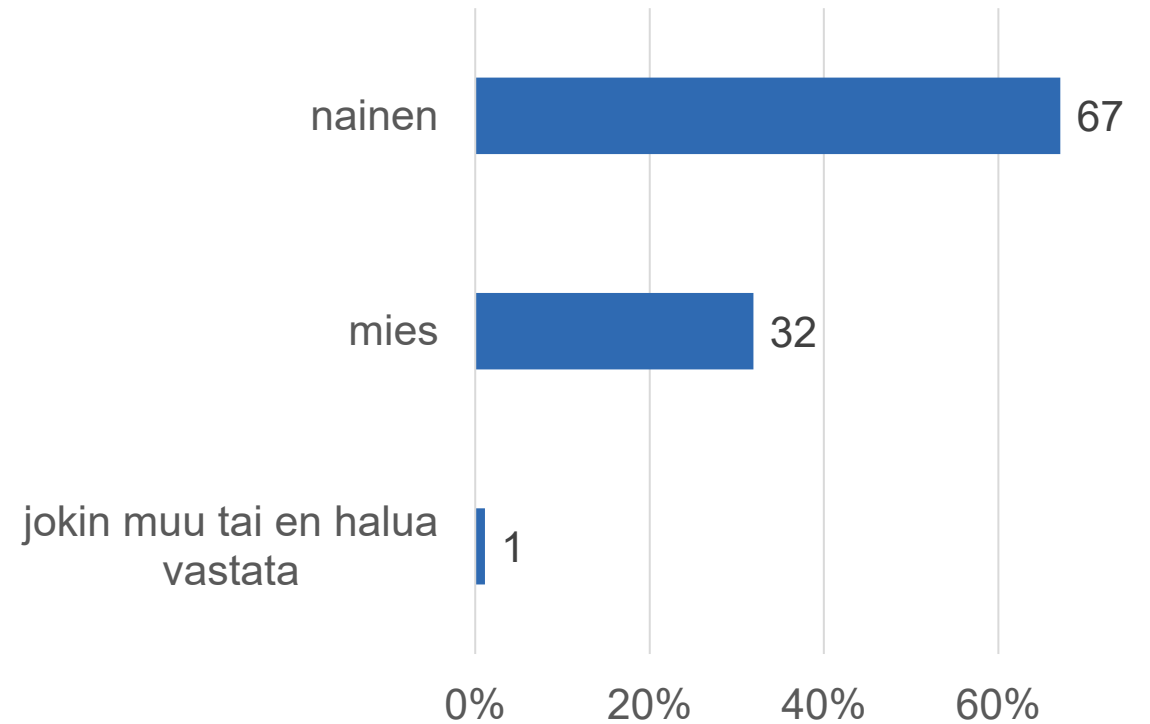
Taustatietoja

Vastaajat painottuvat vanhempiin ikäryhmiin ja naisiin

Ikäryhmä % (n=1611)

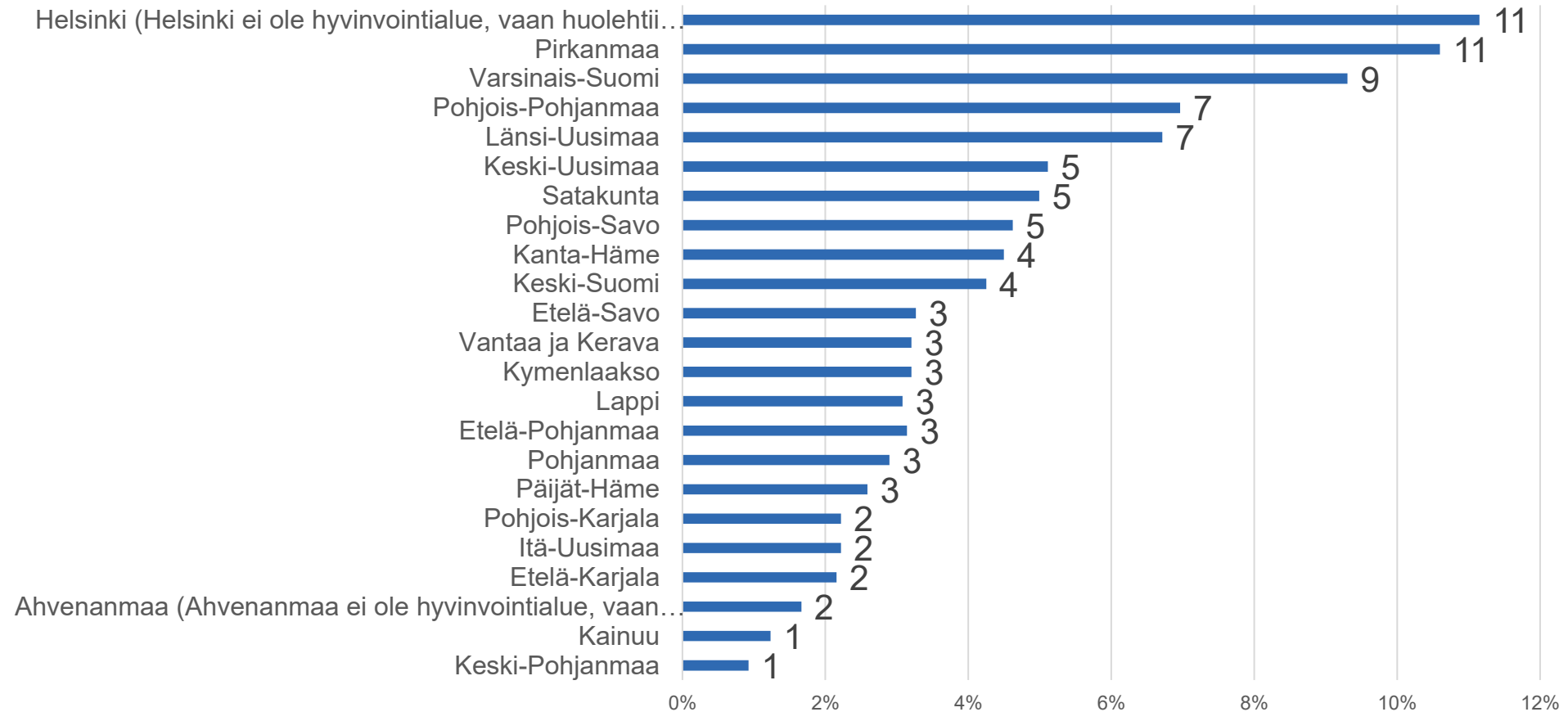

Sukupuoli % (n=1615)

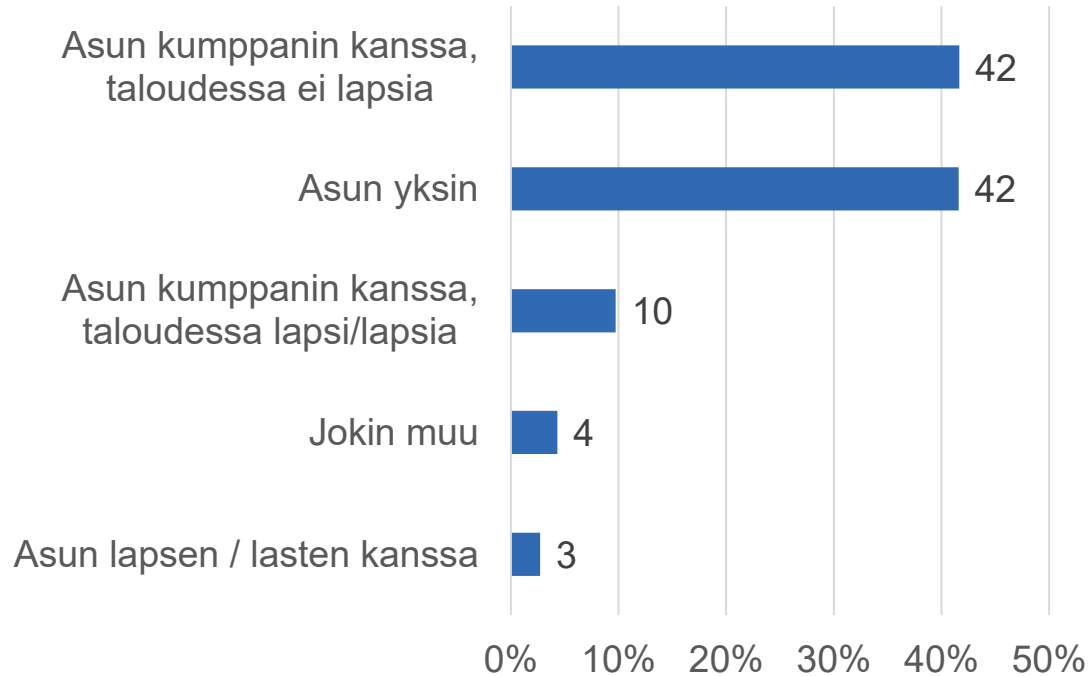
Vastaajia kaikilta hyvinvointialueilta, vähiten Keski-Pohjanmaalta (n=15), eniten Helsingistä (n=181)

Millä hyvinvointialueella asut? % (n=1623)

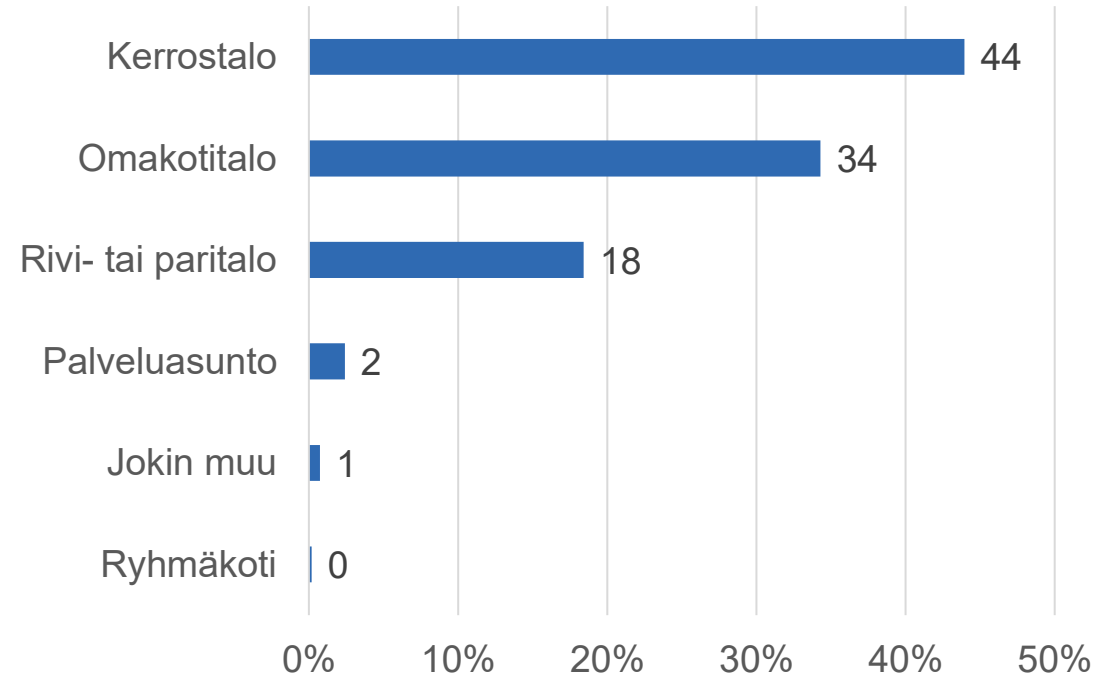

Elinolot

Ketä talouteesi kuuluu? % (n=1623)

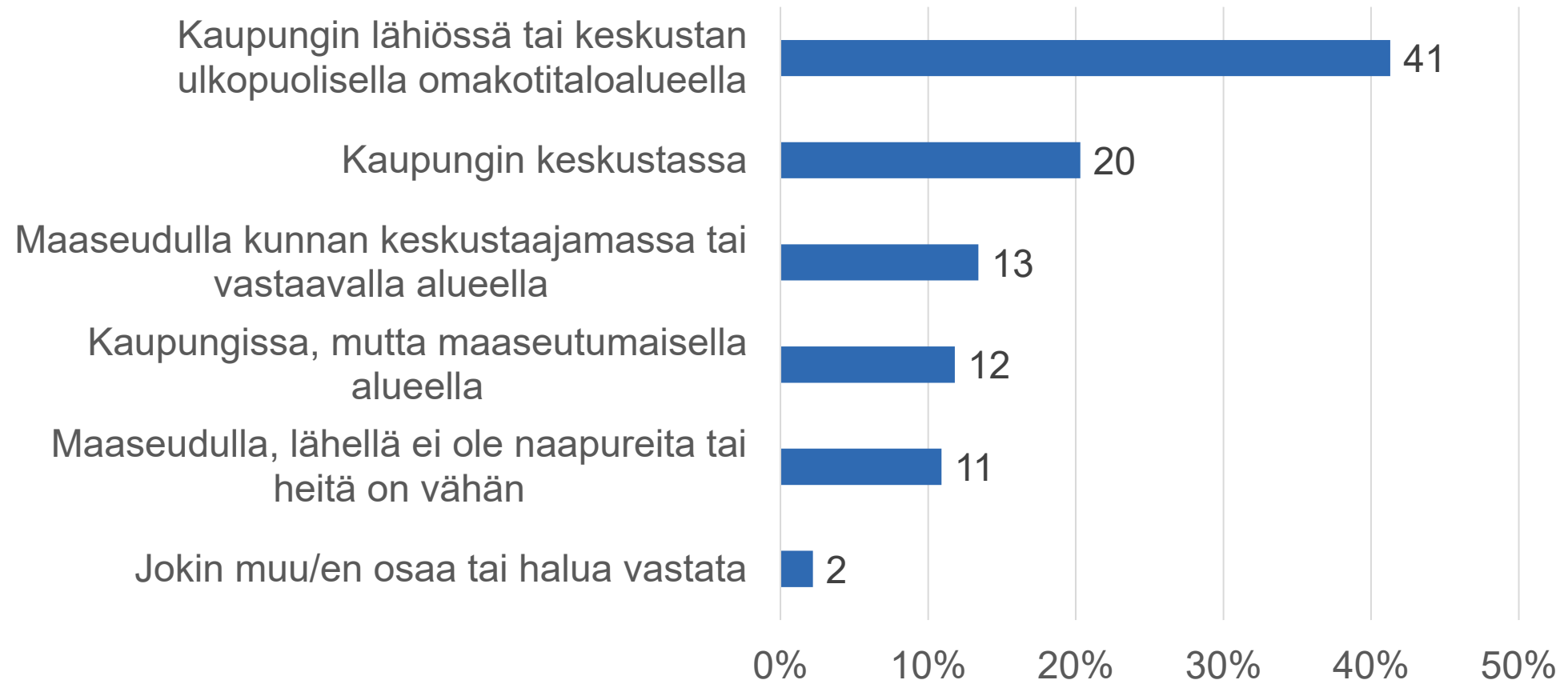

Mikä on asumismuotosi? % (n=1618)

Asuinalue

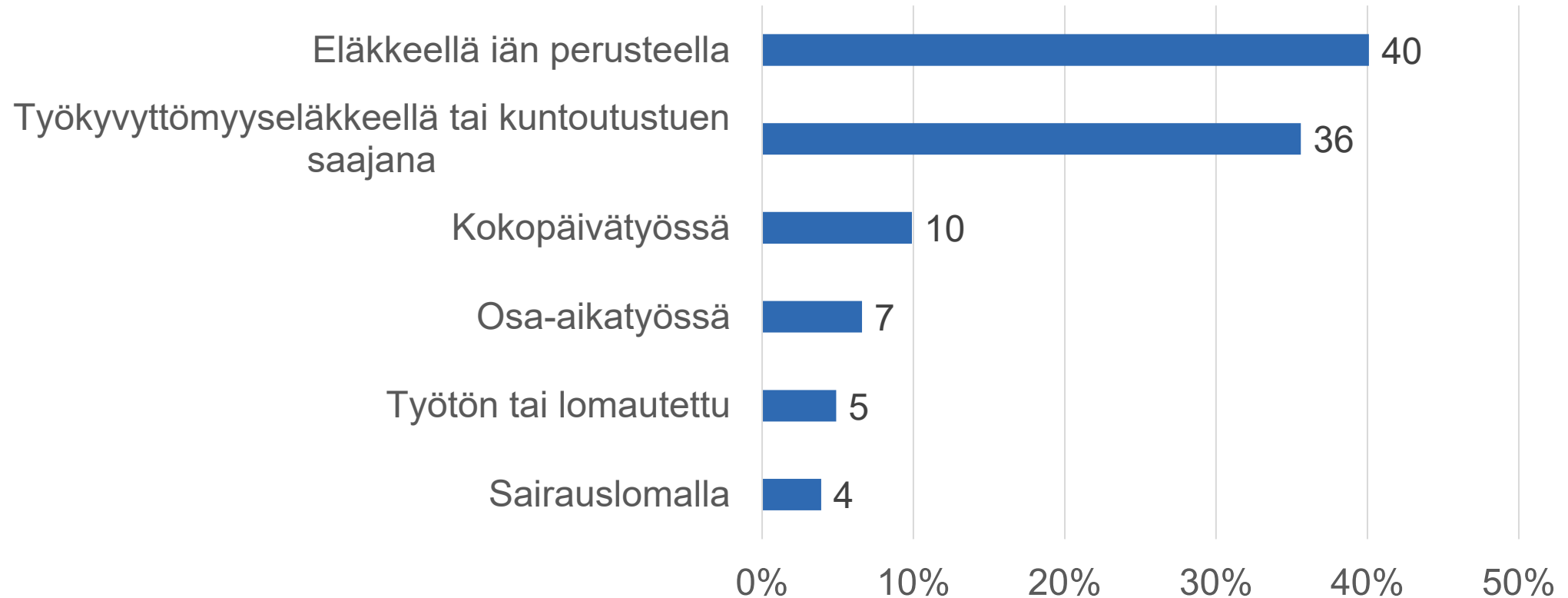
Millä asuinalueella asut? % (n=1619)

Elämäntilanne

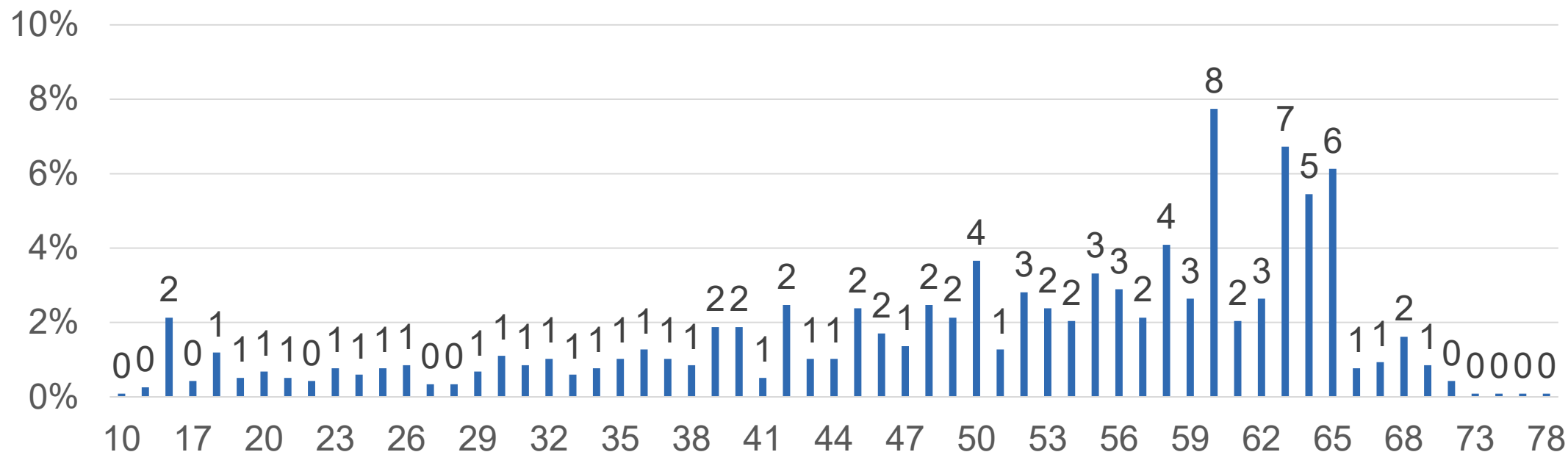
Suurin osa vastaajista eläkkeellä iän tai työkyvyttömyyden perusteella

Oletko tällä hetkellä pääasiassa...? Valitse tilannettasi parhaiten kuvaava vaihtoehto tai vaihtoehdot. % (n=1622)

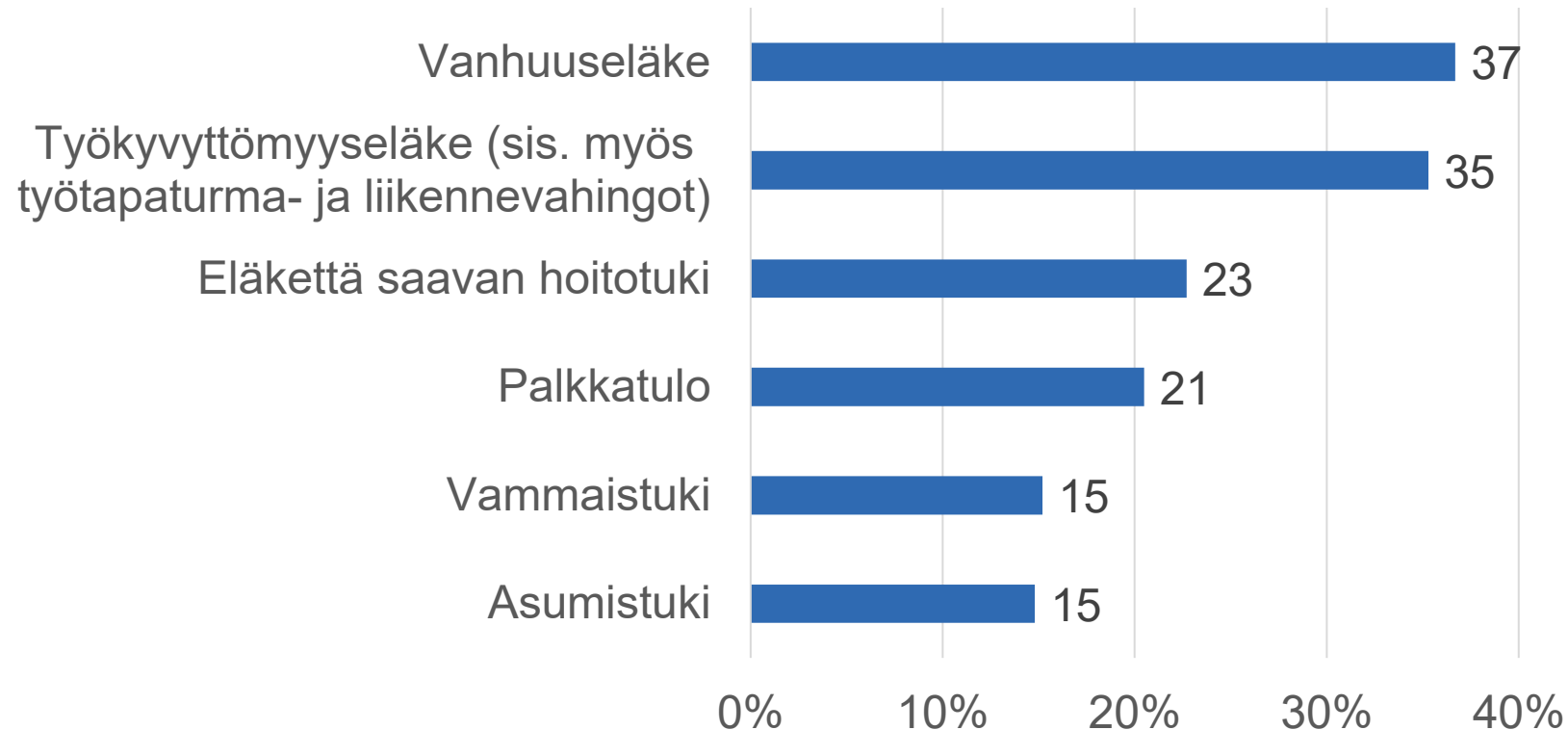
Eläkkeellä olevista 38 % on jäänyt eläkkeelle alle 50-vuotiaana

Minkä ikäinen olit, kun jäit eläkkeelle? % (n=1175)

Toimeentulo perustuu yleisimmin eläkkeisiin

Mihin toimeentulosi perustuu? Voit valita useamman vaihtoehdon. % (n=1617)

Toimeentulovaikkeudet

Oletko joskus 12 viime kuukauden aikana... % (n=1619)

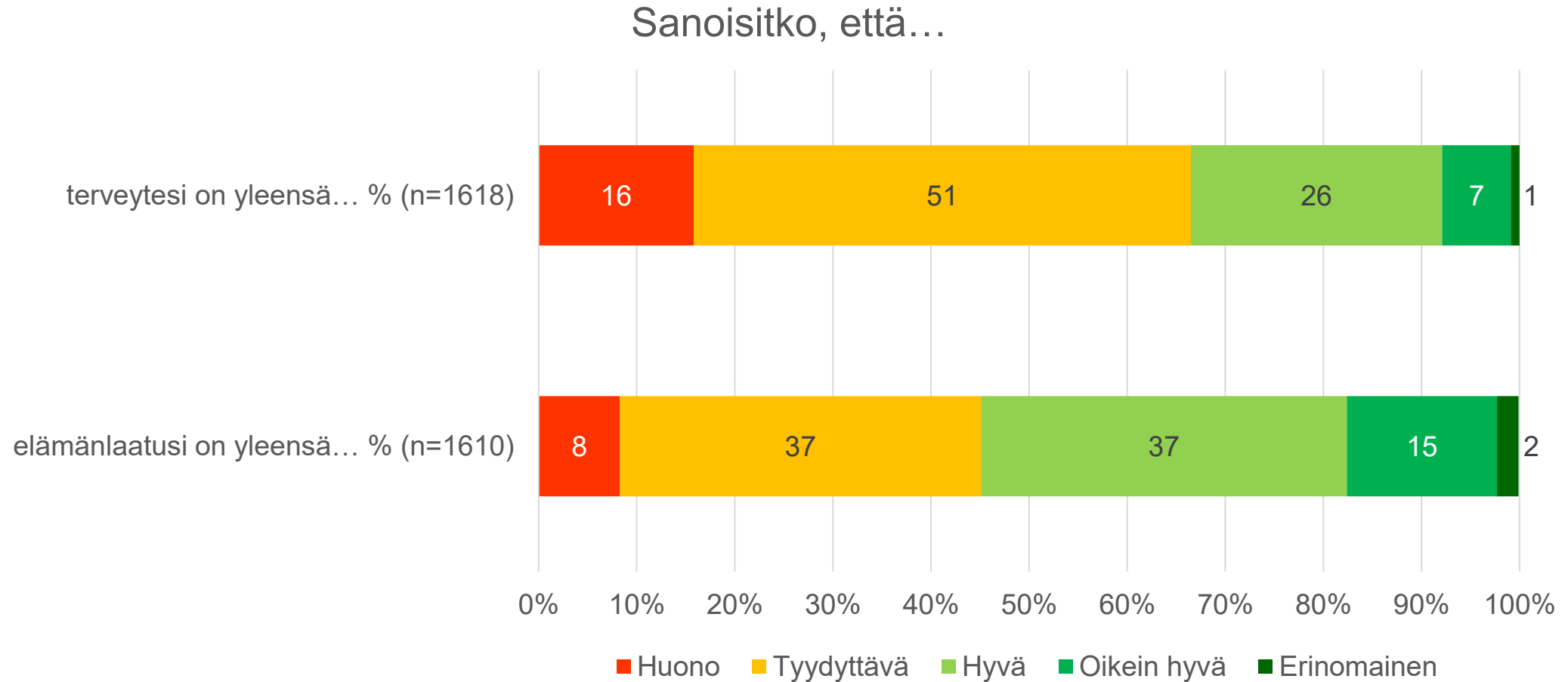

Koko väestöön verrattuna toimeentulossa enemmän haasteita

- THL:n Terve Suomi –väestötutkimuksessa on kysytty rahanpuutteen vuoksi ruoasta, lääkkeistä tai lääkärikäynneistä tinkimään joutumisesta
- Vuoden 2024 tutkimuksen mukaan suomalaisista **23 %** on viimeisen vuoden aikana joutunut tinkimään ruoasta, lääkkeistä tai lääkärikäynneistä (Sotkanet.fi 2025a)
- Osallisuusbarometriin vastanneista **38 %** on viimeisen vuoden aikana joutunut tinkimään vähintään yhdestä näistä

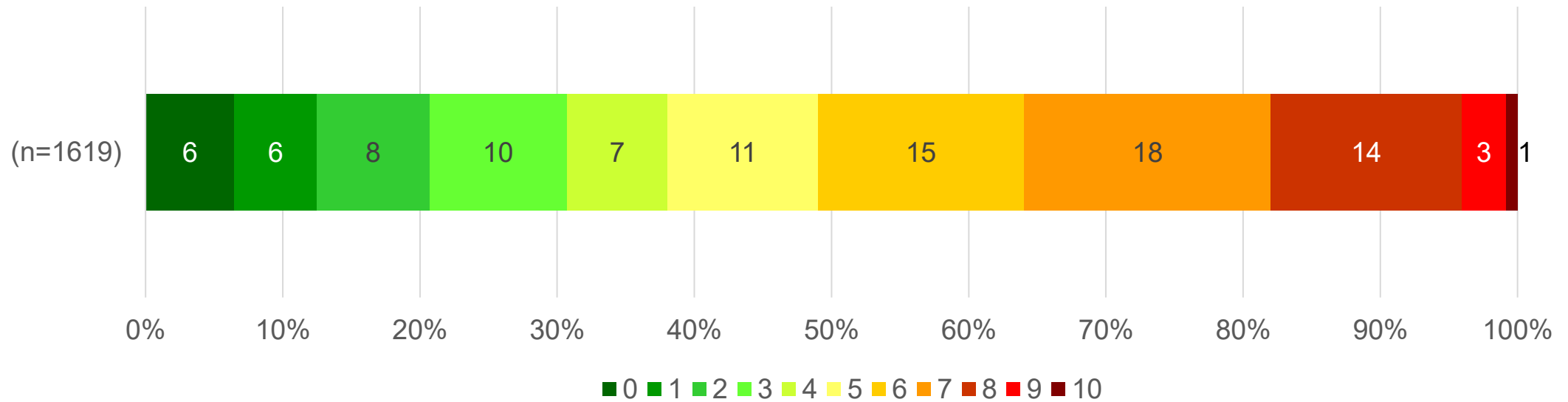
Terveys ja toimintakyky

Yleinen terveys ja elämänlaatu

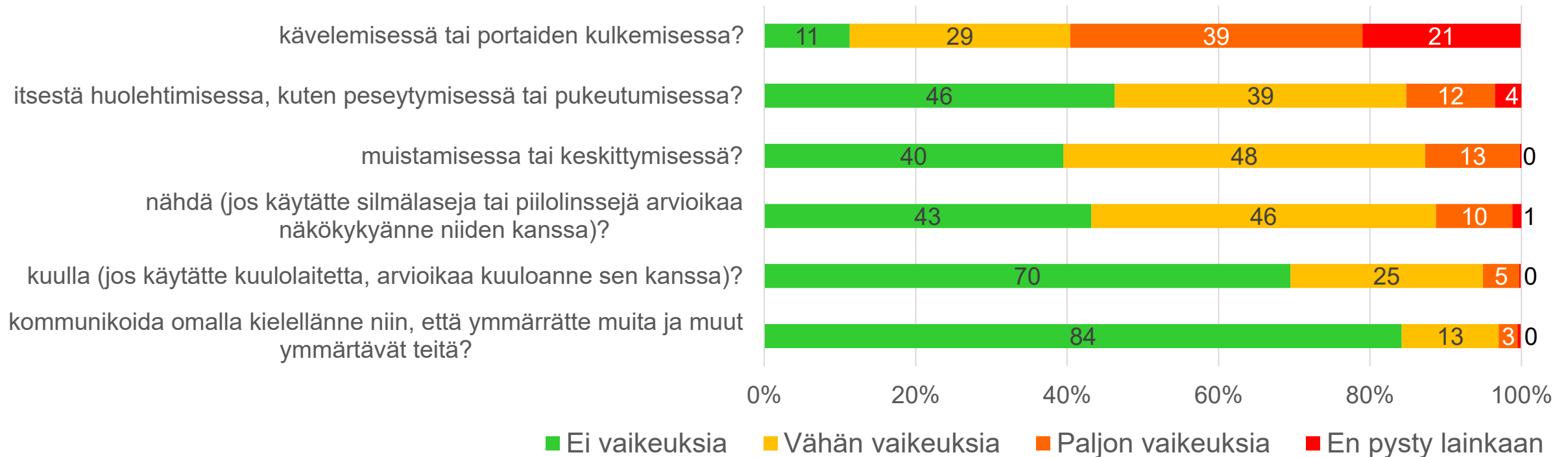
Kipu

Millaiseksi arvioisit kipusi keskimäärin? %
(0=ei kipua, 10=pahin kuviteltavissa oleva kipu)

Merkittävä liikkumisrajoite 60 %:lla vastaajista

Onko teillä vaikeuksia... % (n=1623)

- Noin kolmannes (32 %) vastaajista ei saa riittävästi tarvitsemaansa apua arkipäivän askareista suoriutumiseen (n=1616)

Osallisuus

Osallisuusindikaattori (n=1623)

- Kymmenen väittämän pisteiden summa muutettuna asteikolle 0-100
- Erittäin heikon osallisuuden kokemuksen rajaksi on määritelty alle 50 pistettä
- Vastaajien keskiarvo **66,8 pistettä**
 - Vuoden 2023 osallisuusbarometrissa **65,9 pistettä** (n=1136)
 - Suomalaisen aikuisväestön (20 vuotta täyttäneet) keskiarvo **75,2 pistettä** (THL 2023)
- Yli viidennes vastaajista (**21 %**) kokee erittäin heikkoa osallisuutta
 - Vuoden 2023 osallisuusbarometrissa **21 %**
 - Suomalaisessa aikuisväestössä vastaava osuus **10 %** (THL 2024)

Osallisuuden kokemus keskimääräistä vahvempaa tietyissä ryhmissä

- Työssäkäyvillä (tällä hetkellä pääasiassa kokopäivätyössä/osa-aikatyössä, n=264) **76,6 pistettä**
 - Suomalaisilla työikäisillä työssäkäyvillä keskimäärin **78,1 pistettä** (Leemann ym. 2022)
- Yhdistystoimintaan osallistuvilla (osallistuu tai toimii luottamushenkilönä, n=927) **72,3 pistettä**
 - Yhdistystoimintaan osallistumattomilla (n=686) **59,6 pistettä**
- Liikuntapalveluita käyttävillä (n=937) **71,4 pistettä**
 - Niillä, jotka eivät käytä liikuntapalveluja (n=671) **60,4 pistettä**
- Kulttuuripalveluita käyttävillä (n=1282) **69,5 pistettä**
 - Niillä, jotka eivät käytä kulttuuripalveluja (n=330) **56,5 pistettä**

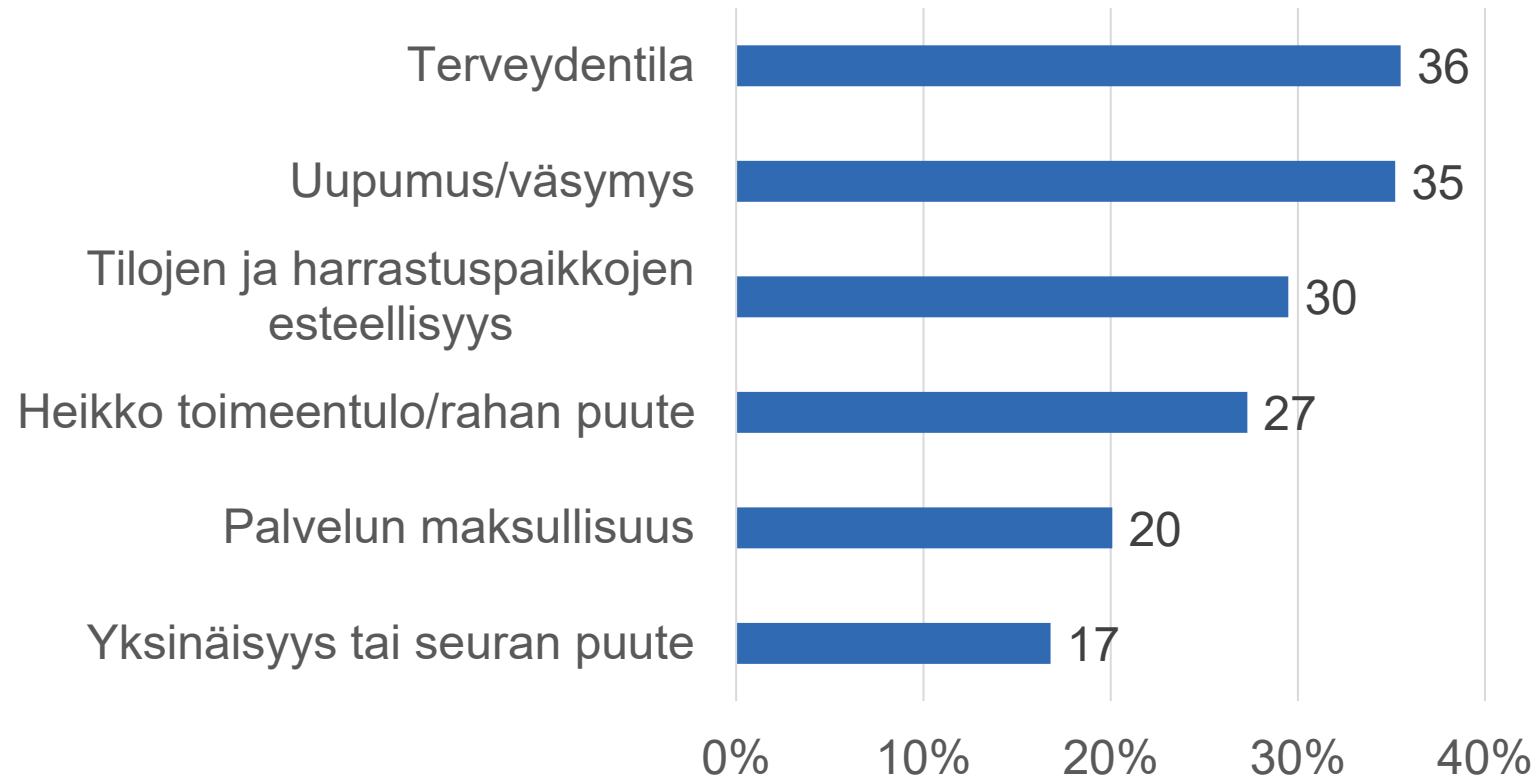
Yksinäisyys ja ulkopuolelle jätetyksi tuleminen

- Vastaajista (n=1605) **19 %** tuntee itsensä melko usein tai jatkuvasti yksinäiseksi
 - Vuoden 2024 Terve Suomi –tutkimuksen mukaan suomalaisista **13,6 %** tuntee itsensä melko usein tai jatkuvasti yksinäiseksi (Sotkanet.fi 2025b)
- Vastaajista (n=1592) **21 %** tuntee itsensä melko usein tai jatkuvasti ulkopuolelle jätetyksi

Kulttuuri- ja liikuntapalvelut

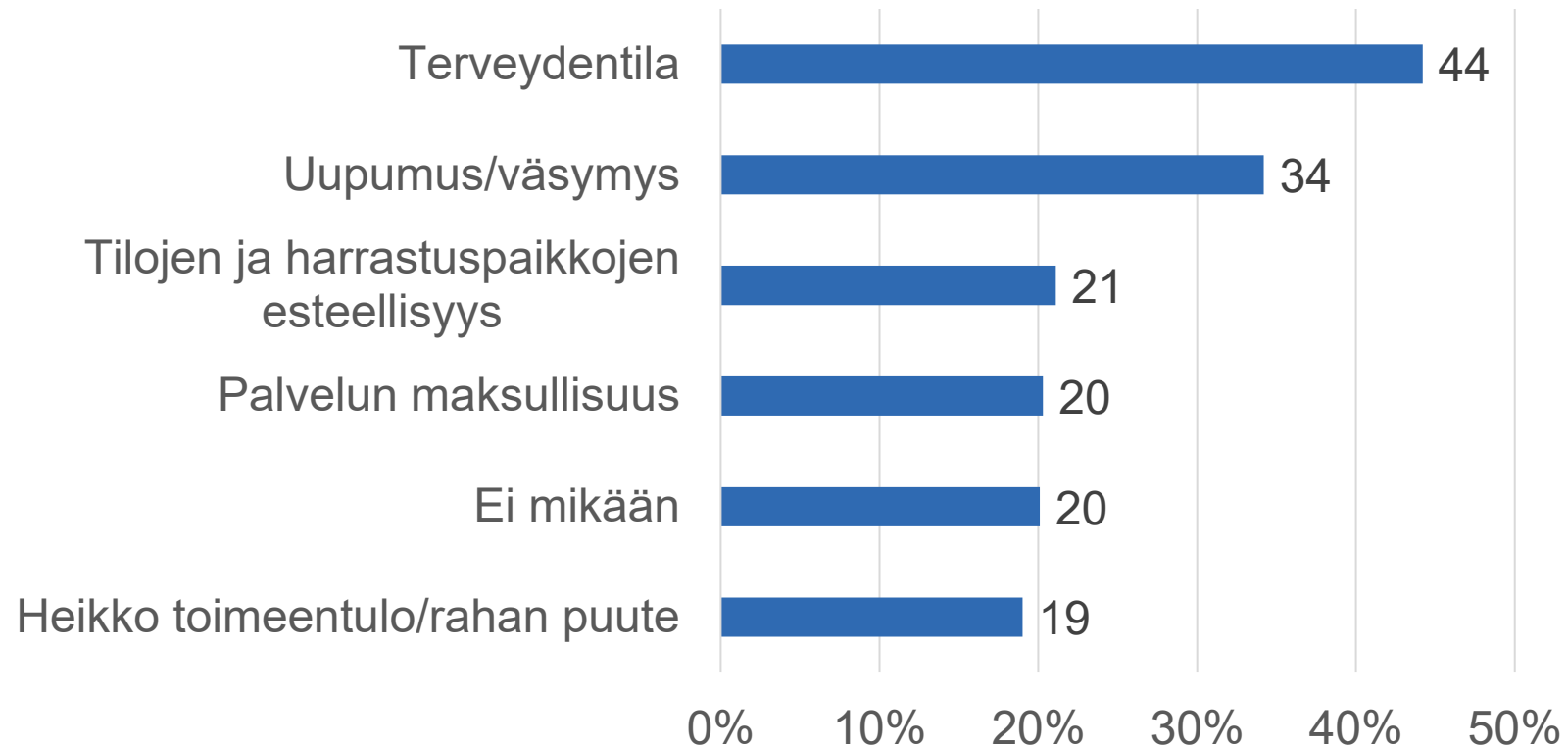
Kulttuuripalvelut

Kulttuuripalveluihin osallistumista eniten estäneet tai hankaloittaneet % (n=1313)

Liikuntapalvelut

Liikuntapalveluihin osallistumista eniten estäneet tai hankaloittaneet % (n=1028)

Sosiaali- ja terveyspalvelut

Terveyspalvelut

- Vastaajista 42 % ei ole saanut riittävästi tarvitsemiaan lääkäripalveluita (n=1609)
- Lähes kolmannes (31 %) vastaajista kokenut terveyspalveluissa esteettömyyteen liittyviä haasteita (n=1601)
- Poimintoja avovastauksista:
 - *"Ei ole nostolaitteita siirtymisiä varten. Esim. en pääse tutkimuspöydälle enkä voi käydä wc:ssä. Jätetään tutkimatta. Vaikeaa myös röntgen- ja kuvantamistutkimuksissa. Koen myös olevani hankala potilas tämän vuoksi."*
 - *"Esteettömyystietoa ei vastaanottokutsussa eikä helposti tai lainkaan löydettävissä, esteettömät reitit eivät ole selkeästi merkitty, esteetön wc ei ollut esteetön, haastavat kynnykset, raskaat ovet, joissa ei sähköistä ovenavausta, soveltumattomat hoitovälineet, osaaminen ja asenteet jne."*
 - *"Näkövammaiselle esim. vuoronumerotaulut ja jonotusnumerot ovat haasteellisia ja estävät itsenäisen asioinnin terveyskeskuksissa."*

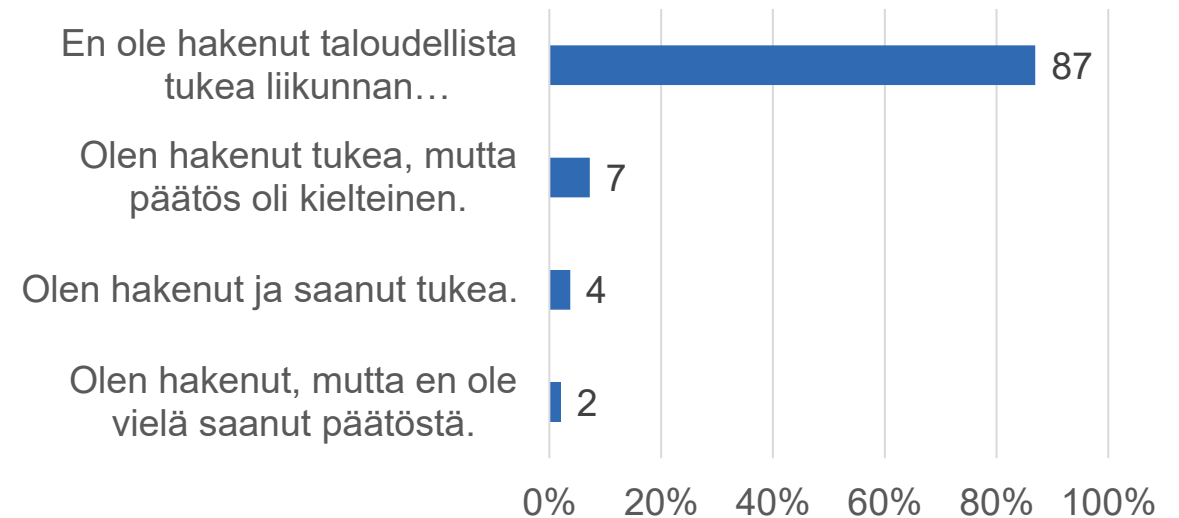
Lääkinnällisen kuntoutuksen liikkumisen apuvälinepalvelut

- Vastaajista (n=1614) **65 %** tarvitsee jotakin liikkumisen apuvälinettä, joka myönnetään lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä
 - Heistä 68 % (n=699) sai myönteisen ratkaisun kaikkiin tarvitsemiinsa apuvälineisiin
 - 32 % (n=336) sai myönteisen ratkaisun vain joihinkin tai ei mihinkään tarvitsemaansa apuvälineeseen
- Kielteisen ratkaisun joihinkin tai kaikkiin hakemiinsa apuvälineisiin saaneista (n=335) **41 % ei hankkinut niitä tarvitsemiaan apuvälineitä**, joihin ei saanut myönteistä ratkaisua

Liikunnan harrastamisen apuvälineet

- 272 vastaajaa (17 %) kokee tarvitsevansa erityisiä liikunnan harrastamisen apuvälineitä (n=1601)
- 213 vastaajaa (13 %) ei osaa sanoa tarvitseeko tällaisia apuvälineitä

Oletko viimeisten 12 kk aikana hakenut tai saanut vammaispalveluista taloudellista tukea liikunnan harrastamisen apuvälineen hankintaan? % (n=482)

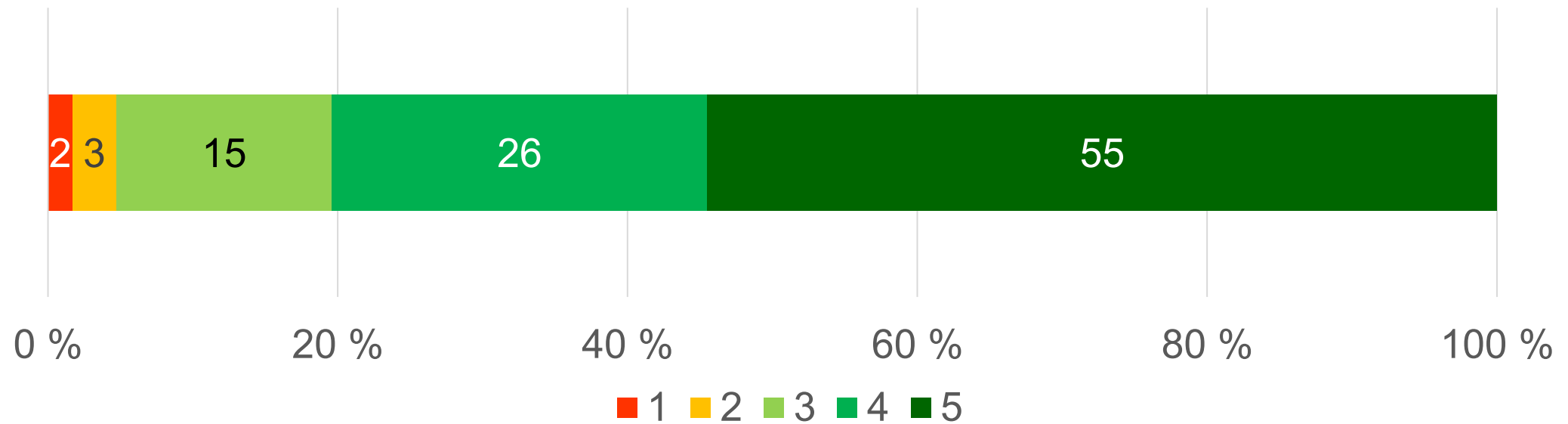
Sosiaalipalvelut

- Vastaajista 25 % ei ole saanut riittävästi tai lainkaan tarvitsemiaan kuljetuspalveluja (n=1605), 23 % sosiaalityön ohjaus- ja neuvontapalveluita (n=1606), 22 % henkilökohtaisen avun palveluita (n=1600)
- Poimintoja avovastauksista: Mitä palvelua hait ja miten sen epäämistä perusteltiin?
 - *"Hain kuljetuspalvelua [hyvinvointialueelta]. Heidän mielestään en tarvitse, vaikka näössäni on vahvasti näkökenttäpuutteita aivoinfarktin jäljiltä. Nyt en pääse asunnostani muualle, kuin mihin jaksan kävellä. Tein päätöksestä valituksen jo heinäkuussa, mutta ei johtanut mihinkään."*
 - *"Hain matkoja toiminnalliseen lähikuntaan eli [kaupunki], mutta en saanut. Enää en uskalla edes hakea mitään vaikka matkat ja henk.koht. apu eivät ole riittäviä, kun pelkään, että ottavat ne vähätkin myönnetyt matkat ja avustajatunnit pois."*
 - *"Tässä on se ongelma, että ko. kysymyksistä minulle vasta ilmenee mitä palveluita ja mahdollisuuksia minullakin saattaisi olla, mutta en ole niistä tietoinen/en osaa niitä tavoitella."*

Luonto ja luonnossa liikkuminen

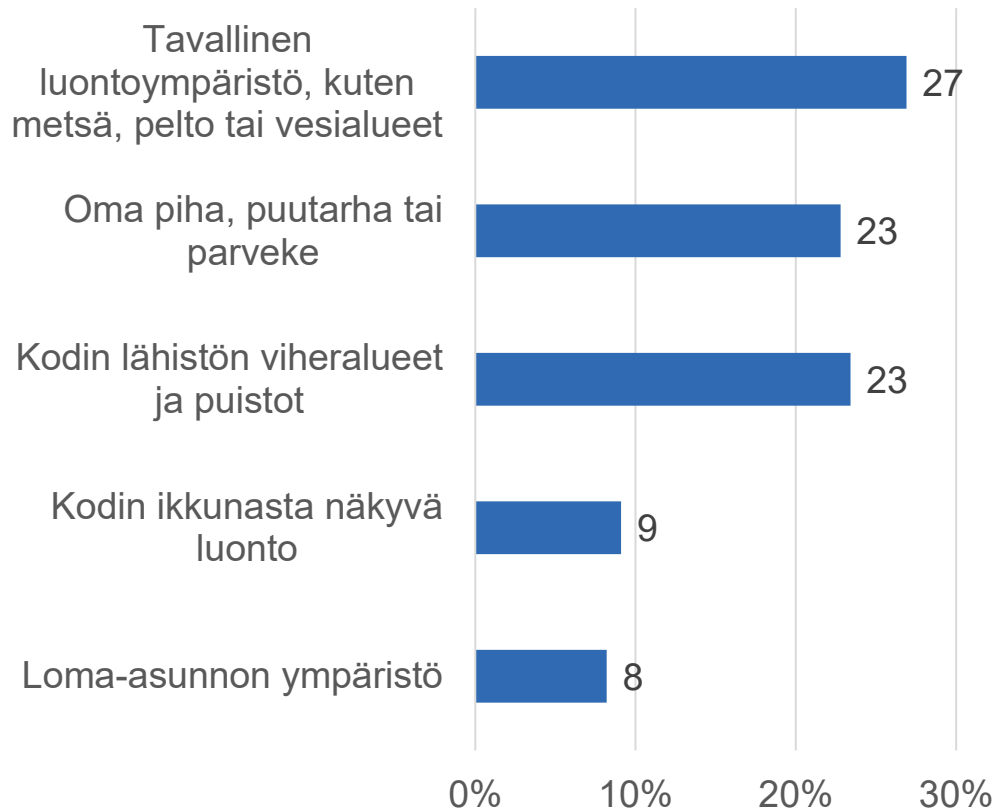
Luonnon merkitys

Arvioi, kuinka tärkeää luonto on hyvinvoinnillesi asteikolla 1-5
(1=ei tärkeää; 5=todella tärkeää)
% (n=1608)

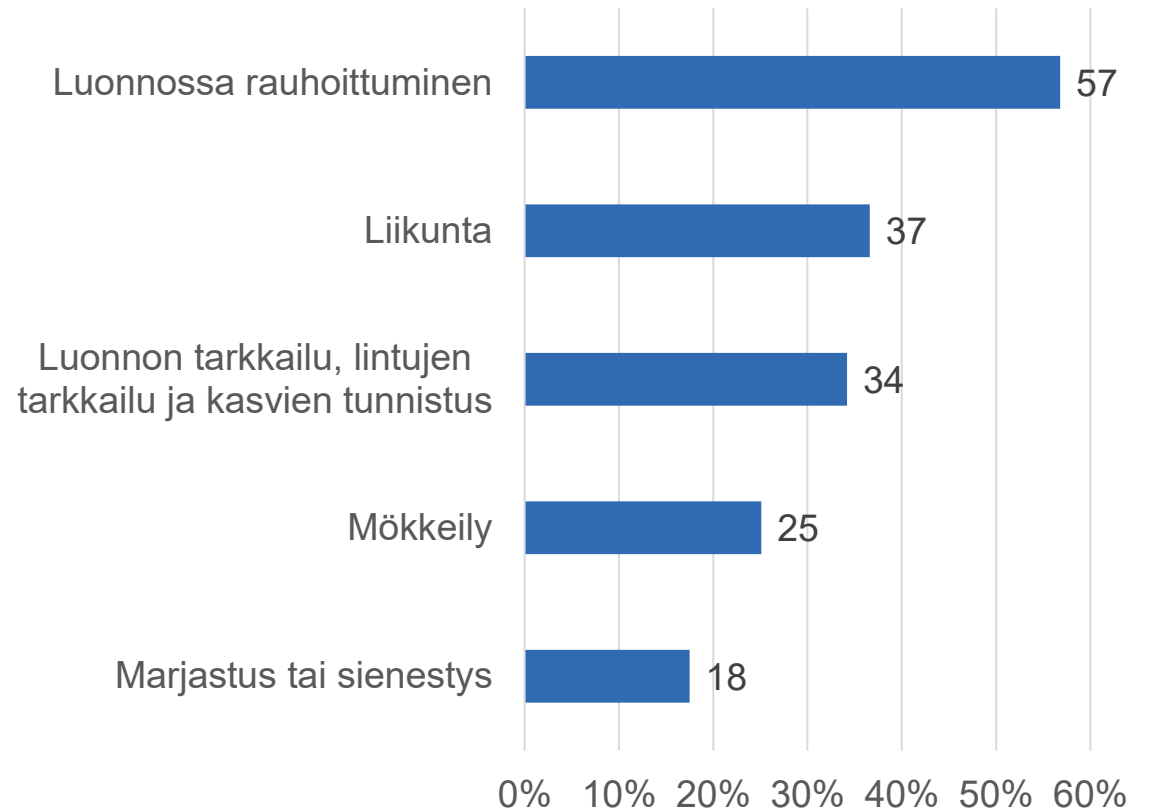

Lähiluonto ja luonnossa rauhoittuminen koetaan tärkeäksi

Minkälainen luonto on sinulle
kaikkein tärkeintä? % (n=1613)

Mitä teet mieluiten luonnossa? Valitse
enintään 3 vaihtoehtoa. % (n=1619)

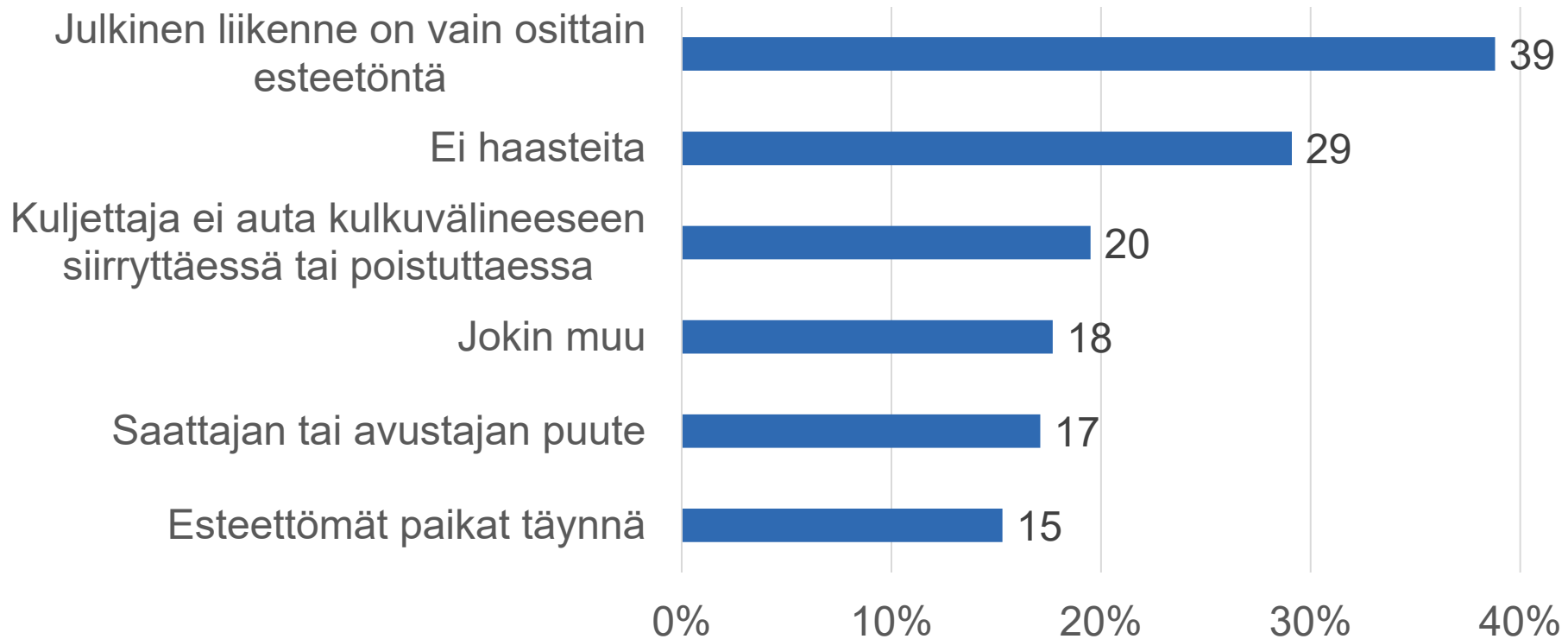
Lähiluonnossa oleilu ja liikkuminen

- **Sulan maan aikana** kerran viikossa tai useammin
 - Omalla pihalla, puutarhassa tai parvekkeella (n=1590) **83 %**
 - Kodin lähistön luonnossa (n=1592) **55 %**
 - Hoidetuilla viheralueilla ja puistoissa (n=1585) **48 %**
- **Talvisena aikana** kerran viikossa tai useammin
 - Omalla pihalla, puutarhassa tai parvekkeella (n=1592) **62 %**
 - Kodin lähistön luonnossa (n=1598) **36 %**
 - Hoidetuilla viheralueilla ja puistoissa (n=1581) **26 %**

Liikkuminen ja liikkumista tukevat palvelut

Julkista liikennettä käyttää 31 % vastaajista

Mitä haasteita sinulla on julkisen liikenteen käytössä?
% (n=498)

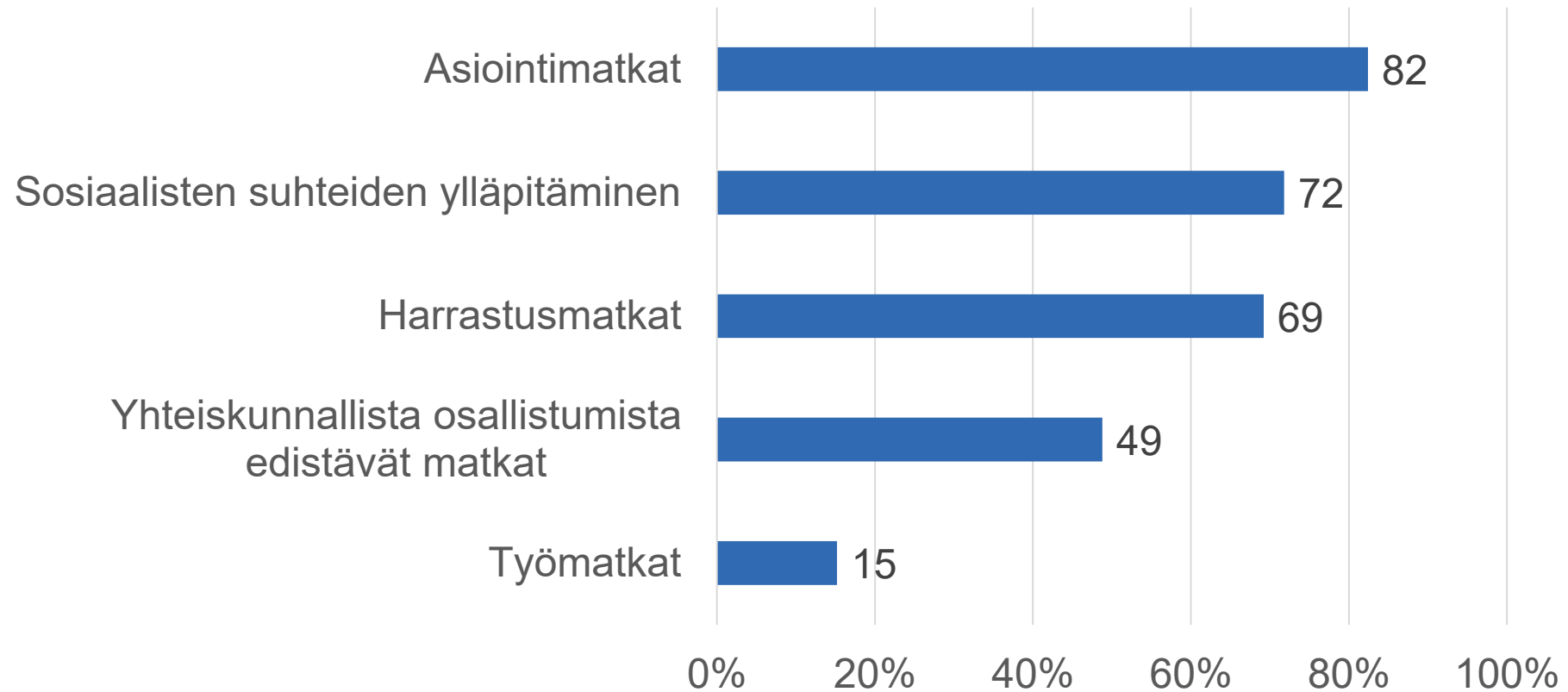
Liikkumisen tuen palvelut

Uusi vammaispalvelulaki (675/2023) tuli voimaan 1.1.2025, ja sen myötä liikkumisen tukeen liittyvät palvelut ovat osin uudistuneet. Lakiin sisältyy kolmen vuoden siirtymäaika, jonka aikana sekä uuden että vanhan lain mukaisia palveluita voi olla käytössä rinnakkain. Uuden lain mukainen liikkumisen tuki on tarkoitettu henkilöille, joilla on erityisiä vaikeuksia liikkumisessa eikä itsenäinen liikkuminen julkisessa liikenteessä ole mahdollista ilman kohtuuttomia vaikeuksia.

- Vastanneista (n=1600) **46 %** käyttää liikkumisen tuen palveluita
- Uuden vammaispalvelulain mukaisia palveluita käyttää **15 %** (n=234) ja vanhan vammaispalvelulain mukaisia palveluita **31 %** (n=501)
- Liikkumista tukevia palveluja käyttävistä (n=746) **35 %** ei saa riittävästi kuljetuspalvelumatkoja

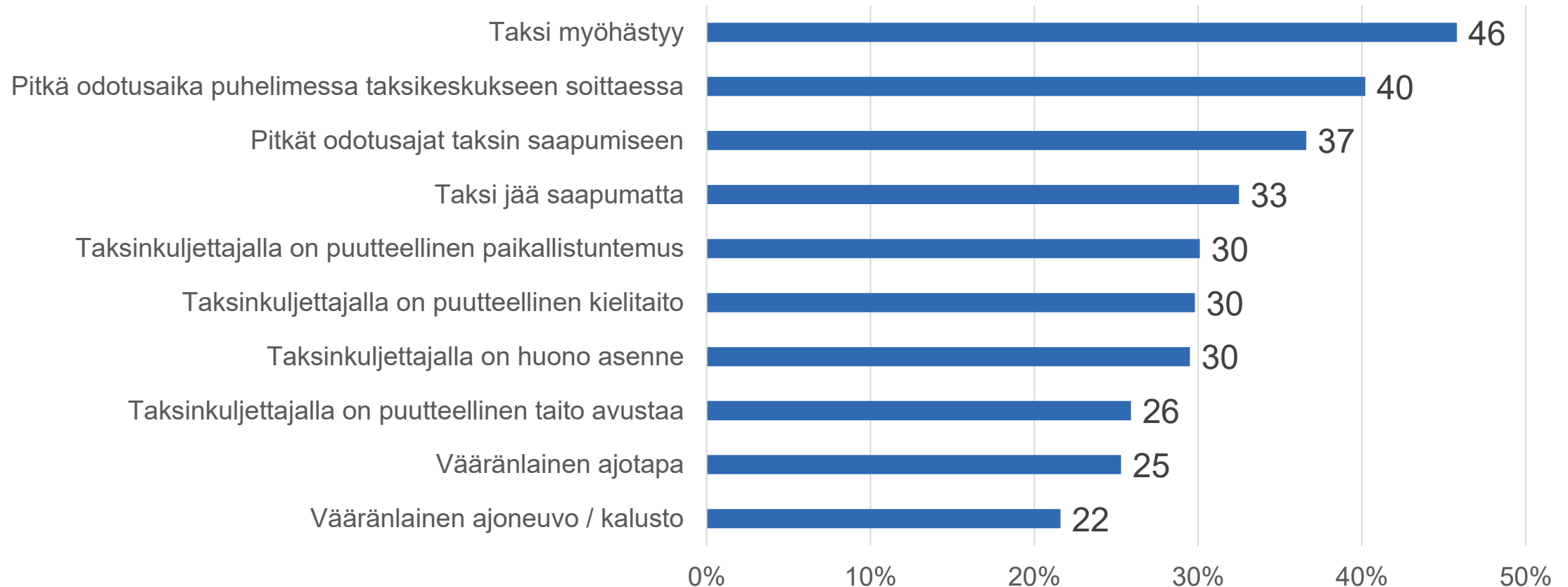
Matkojen tarkoitus

Mihin tarvitset/käytät liikkumista tukevia palveluja? % (n=744)

Kuljetuspalveluiden haasteet

Mitä haasteita sinulla on kuljetuspalveluiden toimivuudessa? % (n=644)

Lisää kuljetuspalveluista

- Kuljetuspalvelumatkojen yhdistelystä kokemuksia 50 %:lla kuljetuspalveluja käyttävistä vastaajista (n=748)
- Vakiotaksioikeus on 31 %:lla kuljetuspalveluja käyttävistä vastaajista (n=742)
- 32 % vastasi, että alue, jolla voi liikkua taksipalveluin, on kaventunut esim. asiointimatkojen osalta (n=737)
- Oikeus käyttää kuljetuspalvelua itselle merkittävään kuntaan oli 35 %:lla vastaajista, 23 % ei osannut sanoa (n=231)

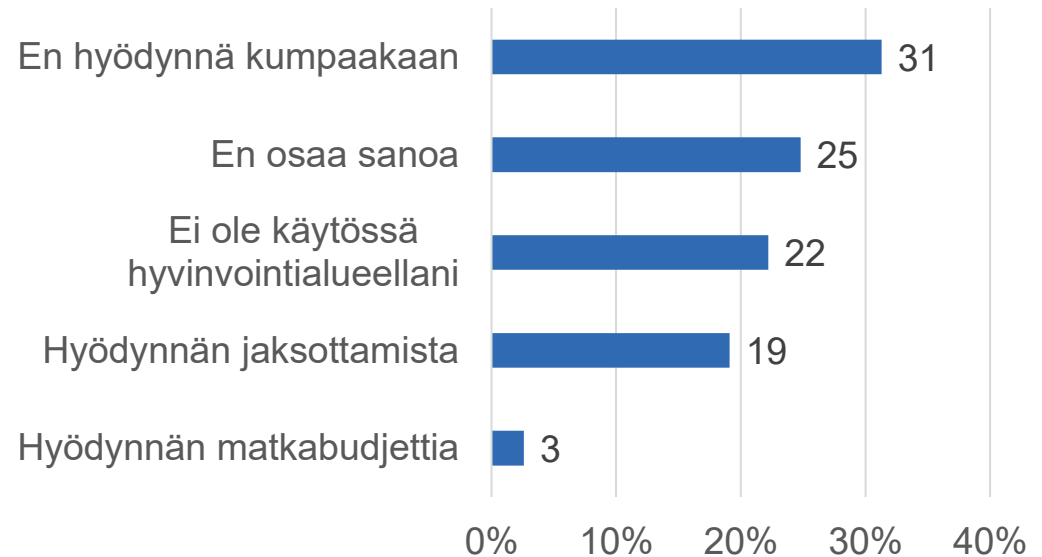
Jaksottaminen ja matkabudjetointi

- **Jaksottaminen:** Hyvinvointialue voi vammaisen henkilön hakemuksesta jaksottaa kuljetuspalvelumatkat enintään vuoden ajalle. Mikäli sinulle on myönnetty 18 yhdensuuntaista matkaa/kk, voisitkin esimerkiksi käyttää puolen vuoden aikana 108 matkaa itsellesi sopivimpina ajankohtina.
- **Matkabudjetti:** Hyvinvointialue voi myöntää vammaisen henkilön hakemuksesta euro- tai kilometri- ja euromäärää, jonka mukaan kuljetuspalvelua käytettäisiin. Hyvinvointialue päättää ottaako se tämän vaihtoehdon käyttöönsä ja sen laskentatavasta. Suuruuden tulisi kuitenkin perustua asiakkaan yksilöllisiin liikkumisen tarpeisiin. Kunta tai hyvinvointialueen rajat eivät rajoita liikkumista.

Jaksottamisen ja matkabudjetoinnin hyödyntäminen vielä vähäistä

- Kysytty uuden vammaispalvelulain mukaisia liikkumisen tuen palveluita käyttäviltä (n=230)
- Jaksottamista hyödynsi 44 vastaajaa (19 %), matkabudjettia 6 vastaajaa (3 %)
- Neljännes vastaajista ei osannut sanoa, hyödyntääkö jaksottamista tai matkabudjettia

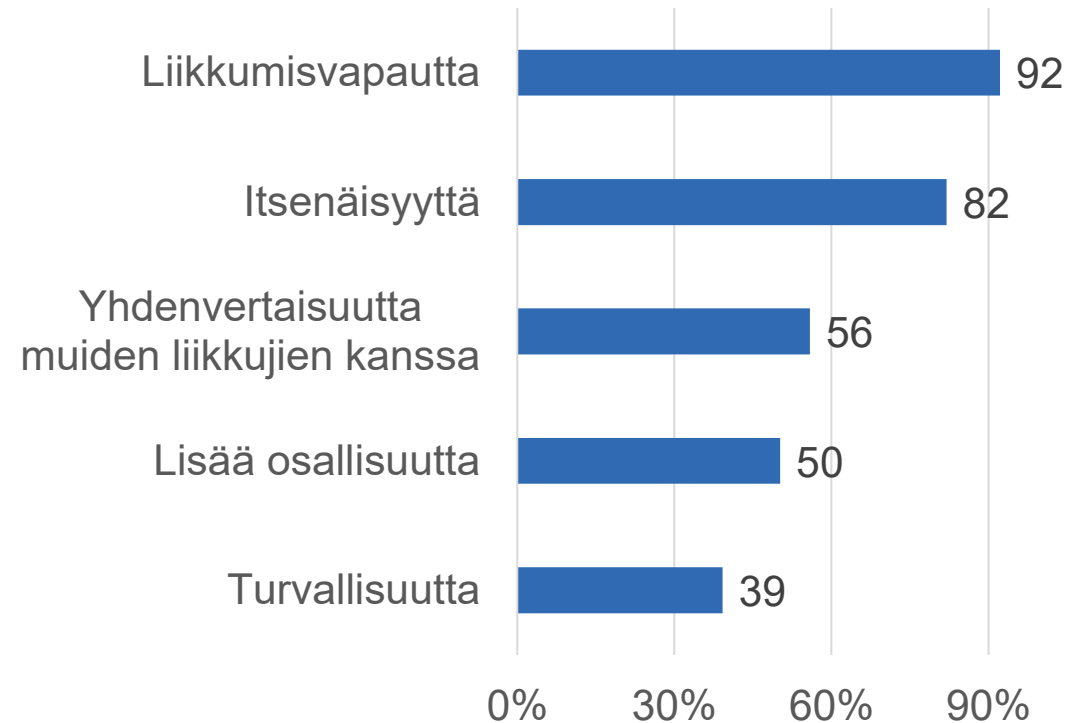
Kuljetuspalvelua käyttäessäsi, hyödynnätkö jaksottamista tai matkabudjetointia? (n=230)

Auton käyttö

- Omaa autoa liikkumiseen käyttää 58 % vastanneista (n=1579)
- Heistä 75 % ajaa itse, 11 % osittain itse ja 14 % ei aja itse (n=916)
- Autoa käyttävistä 65 %:lla on käytössä liikkumiseesteisen pysäköintitunnus (invalupa) (n=908)

Mitä merkityksiä auton käyttö tuo sinulle? (n=913)

Lähteet

- Leemann ym. (2022). Osallisuuden kokemus aikuisväestössä. Teoksessa: Karvonen ym. (toim.). Suomalaisten hyvinvointi 2022. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. [Suomalaisten hyvinvointi 2022 Julkari.fi-sivustolla.](#)
- THL (2024). Erittäin heikko osallisuuden kokemus (%). [THL:n Terve Suomi – verkkoraportti.](#)
- THL (2023). Osallisuuden edistäjän opas. Ohjaus 10/2023. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. [Osallisuuden edistäjän opas Julkari.fi-sivustolla.](#)
- Tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanet.fi (2025a). Rahanpuutteen vuoksi ruoasta, lääkkeistä tai lääkärikäynneistä tinkimään joutuneiden osuus (%). Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Päivitetty 14.5.2025.
- Tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanet.fi (2025b). Itsensä yksinäiseksi tuntevien osuus (%). Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Päivitetty 14.5.2025.

Yhteystiedot

Johtaja Sinikka Hiekkala

sinikka.hiekkala@invalidiliitto.fi, p. +358 500 362 623

Projektitutkija Johanna Lehtiö

johanna.lehtio@invalidiliitto.fi, p. +358 44 465 6058

*YHDENVERTAINEN
JA ESTEETÖN SUOMI*